

Naujienų Antroji Dalis

NR. 732

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XX METAI

K. Donelaičio tautinis nusistatymas

DOMAS VELICKA

1. Įžanginės pastabos

Šiais*) metais, minint Kristijono Donelaičio gimimo 250 metų sukaktį, plačiai kalbama ir rašoma, jog jis — didelis poetas — klasikas, literatūrinio realizmo pradininkas Europoje, susilaukęs visuotinio pripažinimo ne tik mūsų pačių, bet ir kitų tautų literatūrose. Taigi jis iškilęs aukščiau už daugelį kitų mūsų poetų ir išėjęs už savo tėvynės ribų. Todėl šiomet jam ir reiškiamo ta viešoji pagarba minėjimais, specialiais jo kūrybos vakarais, naujomis jo raštų leidimais įvairiom kalbom ir jo vardu pavadinti šie metai.

Kame gi slypi toji Donelaičio didybė? — Toks klausimas gali kilti dažnam, Donelaitį tepažįstančiam tik iš vardo, o nere-tam, kaip jau yra tekę patirti, toks klausimas nėra svetimas ir Donelaičio raštus kiek paskaičiusiam.

Kodėl toks klausimas kyla? — Greičiausiai dėl to, jog dažnas iš mūsų, skaitydamas grožinį veikalą, kaip šiuo atveju Donelaičio "Metus", daugiausia interesuojasi, kaip iš dalies jau ir įprasta, tik pačiu veikalo turiniu, tai yra kūrinio mintimis.

Nors veikalo mintis ir reikšminga grožinio kūrinio dalis, tačiau ji nėra nei esminė, nei jo originalumą lemiančioji dalis. Vaizdingiau tariant, mintys tėra tik krūva įvairių kaulų kūrinio organizme.

Kokią tų kaulų, arba minčių, krūvą randame Donelaičio raštuose? — Ir jo pasakėčiose, ir jo "Metų" poemoje, kuri savo autorių išvedė toli už tėvynės ribų, užtikame tik paprasčiausias pamokomąsias mintis apie religingumą, darbštumą, dorovingumą, blaivumą ir kitas panašias padoriam žmogui privalomas dorybes. Taigi čia dėstomos tokios mintys, kokias tūkstančiai tėvų yra dėstę savo vaikams dar prieš Donelaitį, tūkstančiai kunigų, mokytojų, visuomenės auklėtojų tas mintis yra skelbę sakyklose, mokyklose, raštuose, ir tūkstančiai tas pačias mintis kartoję po Donelaičio ir kartos po mūsų. Taigi čia nieko naujo — nieko originalaus.

Tad kur toji Donelaičio didybė? — Pačiame veikalo turinyje, jau aišku, jos nėra. O gal Donelaitis laikomas dideliu dėl to, kad jis rašė, kaip jau visiems girdėta, tuo garsiuoju hegzametru, kokį vartojo jau senovės graikai ir romėnai? Bet hegzametru kai ką rašė ir mūsų poetas Pranas Vaičaitis.

*) Paskaita, skaityta lietuvių evangelikų jaunimo suvažiavime 1964 m. rugsėjo 5 d. Lake Villa, Illinois.

Tačiau nėra tekę girdėti ar skaityti, kad Pranas Vaičaitis literatūros kritikų būtų gretinamas su Donelaičiu.

Išskodami Donelaičio, kaip ir apskritai kiekvieno grožinio kūrinio autoriaus, poetinės didybės bei vertės vien tik turinyje ar eiliavimo bei formos schemoje, mes suklystume ir ieškosimos talento didybės liktume nesuradę.

Tad kur jos ieškoti? — Veikalo turinio mintys, kaip jau minėta, tėra tik krūva kaulų. Vėl vaizdingiau tariant, iš tų paprastų ir visiems mums pažįstamų kaulų poetas, arba žodžio dailininkas, turi suorganizuoti kažkokį dar nesamą grožinį skeletą ir aptraukti jį kažkokiais dar nepatirtu įspūdžio grožiniais raumenimis, kurie žadintų, kaip sakoma, estetinį skaitytojo pasigėrėjimą ar pasipiktinimą.

Kelintasis čia iš mūsų tokį meninį uždavinį galėtų atlikti? O kelintas iš visos mūsų generacijos?.. O kelintasis per kelis šimtmečius? — Retas ir labai retas. Štai dėl ko žodinio meno kūrėjai, o ir apskritai menininkai, visais laikais ir visose tautose yra didžiai vertinami ir branginami.

Mintis, pamoksliskai dėstoma tėvo, kunigo ar mokytojo, niekada nėra buvusi tokia veiksminga, arba indoktrinuojanči, kaip ji tampa veiksminga, išreikšta talentingu grožiniu žodžiu. Donelaičio poetinio talento jėga kaip tik ir slypi tų minčių išraiškoje, tai yra tuose vaizduose, į kuriuos jis tas paprasčiausias mintis yra įpynęs, o ne tų minčių vertėje. Auklybos pozūriū visos Donelaičio mintys, aišku, yra aukštos idėjinės vertybės, kurioms ir pats Donelaitis, kaip jaučiame, teikia didesnę reikšmę, negu pačiam meniniam žodžiui. Dėl tų dorovinių, tautinių ir kitokių moralinių vertybių Donelaitis visą gyvenimą juk ir sielojosi. Bet jo garsas literatūriname pasaulyje pasklido ne dėl tų idėjinų vertybių, o dėl jo poetinio žodžio, kuriuo jis pats, matyt, mažiausiai ir tesirūpino. Juk ir jo raštų išleidimu pasirūpino ne jis pats, o kiti žmonės, jam jau mirus, po 38 metų.

Skaitydami Donelaičio raštus, mes ir patys aiškiai jaučiame, kad jo, kaip kunigo, pirmų pirmiausia uždavinys skiepyti savo parapiečiams tas moralines vertybes. Tik jis tai daro kitokia forma, negu eilinis pamokslininkas ar koks paskaitininkas. Donelaičio pamokymų forma yra grynai literatūrinė, tai yra vaizdinė, arba meninė forma. Čia tie pamokymai reiškiami

(Nukelta į 4-tą psl.)

SEKSPYRO TAURĖ. — Steuben stiklo gamintojai šituo kristalo išdirbiniu tinkamai paminėjo garsiojo rašytojo gimimo dienos 400 metų sukaktį.

J. JAŠINSKAS

SPAUDOS PABIROS

Nauja lietuviška opera — Gyvanašlė

1964 metų rugpjūčio mėnesio 15 diena lietuvių muzikiniame gyvenime bus reikšminga: tą dieną Bostone buvo užbaigta kurti nauja lietuviška opera — **G y v a n a š l ė**. Tose "radynose" teko dalyvauti ir "pabirnininkui", todėl yra maloni proga kai ką papasakoti apie tą naują gimę ir mieliesiems "Naujienų" skaitytojams.

Truputis statistinių davinių:

Operos libretas baigtas rašyti 1963 metų rugsėjo mėnesio 27 d. Autorius: poetas, dramaturgas, dainininkas ir buv. Lietuvos Valstybinio Teatro (ypatingai Operos) bendradarbis - dalyvis **S t a s y s S a n t v a r a s**.

Operos — Gyvanašlė — muzikinės dalies kūrėjas: daugelio lietuviškų dainų ir muzikos kūrinių (7 simfonijos, kurių tarpe simfonija — Aliarmas, kantatos - Giesmė apie Gediminą, Demonas, Kantata apie Lietuvą ir dešimtys mažesnių muzikos dalykų) autorius kompozitorius **Julius Gaidelis**. Jo naujausiam ir stambiausiam kūrinijje - operoje Gyvanašlė — apie to kūrinio kūrybos tarpinius randame datas:

a) Opera pradėta rašyti 1963 metų rugsėjo mėnesio 30 dieną.

b) I-mas veiksmas baigtas komponuoti 1963 m. lapkričio mėnesio 25 dieną.

c) I-mo veiksmo klavyras

baigtas 1963 m. gruodžio mėnesio 15 d.,

d) II-ras veiksmas pradėtas komponuoti 1963 m. gruodžio mėn. 17 d.,

e) II-ras veiksmas baigtas komponuoti 1964 m. kovo mėn. 15 d.,

f) II-ro veiksmo klavyras baigtas 1964 m. kovo mėn. 31 d.,

g) III-čias veiksmas pradėtas komponuoti: 1964 m. gegužės mėn. 6 d., ir baigtas komponuoti 1964 m. birželio mėnesio 28 d.,

h) III-čio veiksmo klavyras ir pati opera baigti 1964 metų liepos mėnesio 25 dieną.

Abiejų autorių (libretisto ir kompozitoriaus) galutinis operos užbaigimas, tekstų išlyginimas ir suderinimas buvo atliktas 1964 metų rugpjūčio mėnesio 14—15 dienomis. Taigi, šioji data ir laikytina naujos lietuviškos operos gimtadieniu. Tiesa, pati operos muzikos orkestracija kompozitoriui užims dar apie 6 mėnesius laiko. Bet tai jau atskiras dalykas.

Tokia yra oficiali operos gimimo istorija. Gal kada nors ji pravers muzikos ir, aplamai, scenos meno istorikui. Nesgi iš patirties žinome, kokie sunkumai tenka nugalėti vyrams, telkiantiems žinias apie buvusį mūsų kultūrinį judėjimą išeivijoje. Tebūnie tatai palengvinamas kada nors telksiantiems

medžiagą apie mūsų operos kūrėjus ir jų kūrybos vyksmą.

Naujosios operos "radynose" dalyvavusiems, kurių tarpe buvo ir muzikas Izidorius Vasilūnas, buvo duota proga išklausti visą libreto tekstą ir išsiaiškinti muzikinę dalį. Nedvejojant reikia pasakyti: opera subudavota nepaprastai stipriai, išpūdingai ir meniškai. Tai bus bene iškiliausias tos srities meninis kūrinys. Jeigu kada nors opera Gyvanašlė išvys viešumą, patys klausytojai galės įsitikinti tik ką išsiaiškinti teisingumu.

Operos "radynose" jos kūrėjams: poetui Stasiui Santvarui ir kompozitoriui Julijui Gaideliui buvo patiekta po kelis klausimus, kurie drauge su atsakymais čia paduodami.

Libreto autorius Stasys Santvaras atsako:

1. Kaip jums kilo mintis parašyti operos libretą?

"Mintis parašyti operos libretą tremtyje nėra mano. To kaltininkas yra kompozitorius Julius Gaidelis. Gavęs iš manęs Kantatos apie Lietuvą žodinių tekstą ir kurdamas tai kantatai muziką, jis vis ir nuolat ragino mane parašyti operai libretą. Aš, savą ruožtu, siūliau jam mano dar nepriklausomoje Lietuvoje sukurtą 1937-38 m. operai Atlantida (pacifistinės minties dramatinis kūrinys) libretą. Tačiau šis libretas yra labai plačios apimties ir pagal jį sukurtą opera būtų sunkiai įmanoma pastatyti; 7 paveikslai - veiksmai, puosni, reikalaujanti daugelio ir brangių dekoracijų, išlaidi — kaštuotų apie 70,000 dol. O iš kur tokiai "pramogai" rastųsi lėšų? Todėl kompozitoriaus J. Gaidelio vis "baksnojamasis" - raginamas, ir parašiau Gyvanašlės libretą".

2. Ar operos Gyvanašlė pastatymas yra paprastesnis ir neišlaidus?

"Taip, ir tikrai taip! Visų pirma opera Gyvanašlė nėra labai ilga: prologas ir trys veiksmai. Pagrindinių dalyvių - dainininkų skaičius nedidelis. Tik penki. Operos įvykių vieta: Vokietijoje — Bavarijoje, tremtinių stovykloje, įrengtoje vokiečių kareivinėse. Laikotarpis — 1947—1949 m. Dekoracijos paprastos, neišlaidžios.

3. O pats operos turinys ar nesudarys išpildytojams - dainininkams sunkiai įveikiamų kliūčių?

"Žinant mūsų solistų balsingumą (turiu mintyje Chicago operoje jau pasireiškusius) ir vaidybinius sugebėjimus opera Gyvanašlė nesudarytų jiems neįveikiamų kliūčių, bet priešingai, kaip dramatinis kūrinys naujoji opera leistų jiems — dainininkams visoje pilnumoje ir galybėje išreikšti savo vokališkus ir vaidybinius sugebėjimus".

4. Kokia yra operos libreto idėja: ar grynai lietuviška patriotinė ar liečianti platesnį — tarptautinį klausimą?

"Rašydamas Gyvanašlę turėjau mintyje ne vien lietuvišką patriotiką, bet daugiau žmogiskumo problemą. Tiesa, joje —

operoje — visi dalyviai yra lietuviai, jų gyvenimo ir veikimo aplinka lietuviška, bet tas reiškinys ypatingose tų veikėjų apylostose — svetimame krašte, tremtyje arba, kaip kartais mėgstama sakyti D. P., tiesiog "dypukiškame" akiratyje. Tą padariau sąmoningai, nes esu tikras, kad ateinančios kartos mūsų šimtmetį — dvidešimtąjį amžių — vadins D. P. arba išblaškytųjų šimtmečiu. Masinis žmonių iš savo gimtųjų kraštų išblaškymas, prasidėjęs šio šimtmečio pradžioje 1917 m. Rusijoje kilusios revoliucijos pasekoje, tebevyksta ir šandien beveik visuose pasaulio kraštuose. Ir nežinia, ar iki šio šimtmečio pabaigos tam žmonių išblaškymui, išvietinimui bus padarytas galas? Vargu. Si nesibaigianti tautų išblaškymo iš savo gimtinių vietovių drama plačiai yra palietusi ir mus — lietuvius. Apie išblaškytųjų, tremtinių arba išvietintųjų šeimų išdraskymą ir to išdraskymo pasekoje atsiradusias tragiškąsias pasekas yra parašyta įvairių kūrinių, dailininkai yra sukūrę ta tema paveikslų ir skulptūros kūrinių; mes, lietuviai, dabar įnešame savo įnašą į šią sritį operos pavidale. Problema yra kartu ir tautinė, ir tarptautinė. Tuo remiasi ir opera Gyvanašlė".

5. Kodėl parinktas Gyvanašlės vardas?

"Ne pirmą kartą ši klausimą girdžiu, nes gyvanašlės paminėjimas daugeliui mūsų sukelia kažko lengvabūdiško, nepastovaus, nerimtumo vaizdą. Tačiau mano parašytame operos librete to visai nėra. Čia gyvanašlės klausimas paliečiamas iš dramatinės, kilusios dėl padorių, pastovių ir pavyzdinių šeimų išblaškymo - išskyrimo pusės. Tuo būdu operos pavadinimas "Gyvanašlė" yra visai naujas, intriguojantis ir pagal operos turinį visai prasmingas, tikslus ir geras.

Tik žvilgtterėjime arteliau: Lietuvoje buvusi gabi, gera ir garsi dainininkė, nepaprastai mylinti savo vyrą, tautos išblaškymo pasekoje, atsiduria tremtyje — Vokietijoje. Jos vyras, karo veiksmų eigoje, atplėšiamas nuo jos ir lieka gimtinėje. Čia įsijungia ir laisvės kovotojų gretas. Kaip ištikimos ir pavyzdingos šeimos nariai jie ilgisi vienas kito ir siekiasi susitikti, susirasti vienas antrą. Bet metai bėga išsiskyrimo. Kietu ištikimybės ir meilės savo vyrui principu palaikoma gyvanašlė solistė, kelerius metus gyvena laukime ir tikėjime vėl kada nors susitikti saviškį ir būti tik jo, dalintis su juo savo meile. Tačiau apystovos ir ilgas išsiskyrimas kasdien skalauja ištikimybės ir pastovumo principų pamatus ir vieną kartą, nuolatos sekiojamą stovykloje gyvenančių ją įsimylėjusių kompozitoriaus ir buvusio karininko, solistę ištinka silpnumo valanda ir ji paslysta. Paslysta į atkaklaus buvusio karininko glėbį.

Ir kada po kelerių metų beviltiško laukimo, slapta iš gimtojo krašto, kaip to krašto laisvės kovotojų atstovas, į tremti-

nių stovyklą atvyksta gyvanašlės vyras, jis ją čia sutinka, džiaugiasi rasta laime, gyvanašlė — jo žmona — sutinka jį džiaugsmingiausiai kaip savo vienintelį, savo laukiamąjį, savo svajotąjį. Tačiau, kaip bėsi grėsmės rykštė, ją degina neištikimybės jam dėmė ir ji to neišlaiko tardama:

"Dabar palauk valandėlę,
palauk,
Palauk, mano nesulauktasai!
O, kaip aš trokštu nuo tavęs
nesitraukti,
Amžinam glamonėsy su tavim
degti!...
Bet dar palauk, valandėlę
palauk:
Aš turiu pasirengti,
Aš turiu pasitvarkyti,
Aš turiu apsiplauti —
Aš negaliu tokia tavęs
priimti!.."

Įbėga į savo kambarį, iš kurio pasigirsta šūvis. Tokia yra gyvanašlė — Danutė Daumantienė. Tokia yra operos pabaiga".

6. Ar operoje veikiantieji asmenys yra buvę tikri, ar fiktyvūs?

Aišku, fiktyvūs, išgalvoti. Ir vis tik tai vienu atžvilgiu jie nėra išgalvoti. Norėdamas pagerbti Amerikoje įkurtos lietuvių operos dainininkus, savo operos pagrindinių veikėjų pavardes išrašiau panašias tų žymesniųjų dainininkų pavardėms. Būtent:

Gyvanašlės pagrindiniai veikėjai;

1. Danutė Daumantienė dainininkė, sopranas — Danutė Stankaitytė,

2. Jonas Daumantas, nežinomas, jos vyras, bosas — Jonas Vaznelis,

3. Stasys Stanaitis, kompozitorius, tenoras — Stasys Baras,

4. Aldona Daugirdaitė, mezo-sopranas — Aldona Stempuzienė,

5. Algirdas Braziulis, buvęs karininkas, baritonas — Algirdas Brazis".

7. Parašęs operos libretą ir įteikęs jį kompozitoriui J. Gaideliui, be abejonės, domėjotės jo darbu, jo kuriama muzika ir derinote tekstą prie muzikos. Taip sakant, teko nuolat bendradarbiauti su kompozitoriumi. Kokie jūsų išpūdziai iš to bendradarbiavimo?

"Libretų rašyme (ir vertimuose į lietuvių kalbą) nesu naujokas. Nepriklausomoje Lietuvoje yra tekę dirbti - bendradarbiauti su šiais muzikais, kūrėjais muziką mano parašytiems libretams:

Stasiu Šimkum — Pagirėnai — 4 veiksmų opera,

Jurgiu Karnavičium — Eglė — 7 pav. opera,

J. Pakalniū — baletas Suzadėtinė,

ir čia, Amerikoje — su kompozitorium Juliu Gaideliu — Kantata apie Lietuvą ir pastaroji opera — Gyvanašlė. Turiu pasakyti, jog sklandžiausias bendradarbiavimas buvo su J. Gaideliu. Tai muzikas kūrėjas, kuris nepaprastai jaučia tekstus. Mūsų bendradarbiavimas buvo nepaprastai glaudus, nuoširdus ir draugiškiausias. Malonu dirbti su tokiu kompozitorium".

Kompozitorius Julius Gaide-

lis į patiektus jam klausimus glaudusiai atsakė:

1. Poetas Stasys Santvaras yra nuoseklesnės poezijos srovės atstovas ir jo libretas yra tos krypties. Kaip sekėsi jums, kaip modernistinės krypties atstovui tą suderinti rašant Gyvanašlei muziką?

"Juk mudu su Santvaru esam tos pačios tautybės, o tai yra svarbiausia jungtis mudviejų darbe. Tiesa, kai kam, bent iš pirmo žvilgsnio, gali atrodyti, kad muzika kai kur savo priemonėmis "pralenkia" teksto pobūdį. Bet mano supratimu, tai išplaukia iš veiksmo".

2. Kiek laiko operą rašėte?

"Palikęs poilsį už durų, rašiau apie 10 mėnesių".

3. Kokias sąlygas turėjote kurdamas Gyvanašlei muziką?

"Neturėdamas naudingo darbo, sąlygas turėjau geras".

4. Kiek laiko operos vaidinimas užims?

"Operos muzika trunka gerokai virš dviejų valandų".

5. Prie kokios muzikinės krypties priskirtumėt savo operą?

"Mhmm, krypties? Galiu pasakyti, kad Gyvanašlė iš lietuviškų operų yra moderniausia".

6. Ar turite vilties, kad operą pastatys Chicago operos ansamblis? Gal tuo reikalu jau tariamasi?

"Norėčiau turėti viltį, ir žinau, kad Chicago Lietuvių opera ją pajėgtų pastatyti, bet... kol kas tik bet... nors ryšiai tuo reikalu užmegsti".

7. Jei Chicago dėl kurios nors priežasties jos nestatytų, gal Bostone tą būtų galima padaryti?

"Galėti galima, bet tai jau žymiai keblesnis reikalas..."

Baigiamosios pastabos
Operoje yra daug lietuviškų dainų motyvų. Kai kurios chorinės dainos ir solo arijos, galima daleisti, virs populiariomis lietuviškomis dainomis. Kaip štai tokios:

"Zaliojoj pievoj prie didžio
dvaro
Plieniniai dalgiai skamėjo —
Vakariam toly, už melsvo
šilo,
Aidėjo daina grėbėjų...
Zaliam papievy beržai
lingavo —
Ir beržų galvos nusvirė —
Vakariam toly, ne savo
žemėj,
Ir ašaros brolių biro..."

arba:

"Gėlių žiedai, gėlių žiedai —
Pavasaris, jaunystė!
Kur tu, o mano laime, nus-
skridai?
Jau pradeda, jau pradeda
širdis man vysti...
Esu viena, vienai viena,
O siela ilgėsio pilna!
Ak kaip dažnai galėčiau aš
paklysti —
Manoj būtų tik ūkana, tik
ūkana..."

Nepaprastai išpūdinga yra operos pabaiga, kurią dainuoja kompozitorius Stanaitis ir mišrus choras:

"Tėve mūsų, Tėve gailėstin-
(Nukelta į 3 psl.)

TECHNIKOS ŽODIS

Inžinierių žurnalo Technikos žodžio Nr. 3 (87) įžanginiame straipsnyje nagrinėjami suvažiavimų pasirengimo klausimai. Pasisakoma už organizacinių reikalų suvažiavimuose sumažinimą iki minimumo ir skyrimą daugiau laiko kultūriniam pasireiškimams: paskaitoms, parodoms, ekskursijoms ir kt., kad suvažiavimai taptų daugiau akademinio pobūdžio, įgytų didesnę svarbą ir būtų daugiau patrauklesni.

Algirdas Jasaitis savo straipsnyje "Nuo karaliaus — dievažmogio iki technokratijos" vaizdžiai aprašo ir iliustracijomis pavaizduoja piramidžių statybą. Tarp kita ko, autorius pateikia mintį, kad šiandien nelabai norima su Herodoto tvirtinimu sutikti, jog piramidės buvo statomos smurtu varomos darbininkų ir belaisvių masės. Esą, botagas reiškė ne ką kita, kaip tik valdžios ženklą. Daug yra likę scenų, vaizduojančių tų metų egiptiečių gyvenimą, jų papročius, vargus ir darbą, tačiau niekur nėra išskaityta smurtas. Tam paremti, autorius duoda Sezostrio III vietininko faraonui pranešimą, kur vaizduojamas vienos sunkios statulos gabenimas. Pagaliau, autorius klausia, ar vien tik smurtu pasaulis statytas? Egiptiečiai statė piramides savo valdovui faraonui — dievui, kuris pomirtinį gyvenimą ir amžinąjį džiaugsmą žadėjo. Juk viduramžiais katedras statydami ir į kryžiaus karus eidami irgi nuodėmių atleidimu ir pomirtiniu išganymu tikėjo. Tad argi, esą, ir egiptiečiai negalėjo panašiai tikėti? Autorius šį įdomų straipsnį baigs kitame Technikos žodžio numeryje.

G. J. Lazauskas per du numerius rašo apie tikimybių teorijos taikymą technikoje. Autorius pradžioje duoda trumpą tikimybių teorijos vystymosi istoriją, išskeldamas Vilniaus universiteto prof. Z. Revkovskį, 1830—1831 metais tikimybių teorijos katedros įsteigėją ir pirmąjį dėstytoją Lietuvoje, pami-

ni Nepriklausomosios Lietuvos kai kuriuos matematikus ir dabartinės Lietuvos Vilniaus Universiteto tikimybių teorijos ir skaičių teorijos seminarą. Toliau aprašomos šios teorijos praktiškų pritaikymų galimybės. Pagrindinis straipsnio turinys — paties autoriaus mokslinės studijos aprašymas, taikant ir ieškant naujų tikimybių teorijos dėsnių tekstilės technologijoje. Ilustruota pavyzdžių nuotraukomis ir formulėmis. Gale pateiktos studijos svarbesnės išvados. Autorius tvirtina, kad ir tikimybėse technologijos sąlygose galima prieiti prie tikslų ir nerizikingų sprendimų.

Lietuvių mokslo darbų skyriuje, kurį tvarko D. Š. (Donatas Šatas), paminėtos šių lietuvių mokslinės studijos: R. Viskantos, M. Šabano, T. Dambrauskos, R. M. Matulio, K. A. Keblio, A. Balčiūno, E. Veleckio, H. Varneckio, aprašyta "Jasaitis Laboratory" — taip pavadinta lietuvių vardu (Dr. V. Jasaičio) laboratorija, priklausanti Cascade Cartridge, Inc. Pažymėtina inž. Mečio Šabano darbas apie astronautų aprūpinimą deguonių, vandeniu ir maistu ilgesnių kelionių metu. Susidomėjimą šiais biologiniais — inžinieriniais klausimais yra padėję sukelti inž. M. Šabano gimnaziiniai gydytojai. Toliau aprašyta prof. dr. P. Jucaičio mokslinė veikla, nauji daktarai in-

žinieriai — Kudirka ir P. Vilniskas. Taip pat įdėtas Lietuvoje mirusio prof. dr. K. Baršausko nekrologas ir nuotrauka.

J. Rimkevičius aprašo savo išpūdžius iš spaudos ir radio suvažiavimo. Toliau seka skyriai: Mūsų gretose, Mūsų problemos ir pasisakymai (St. Juzėnas rašo tema — Mes istorijos visuomoje), Spaudos apžvalga (A. Balsas recenzuoja dabartinės Lietuvos techniškuosius žurnalus "Statybą - Architektūrą" ir "Mokslą ir Techniką").

Viršelį išpūdingai puošia Pasaulinės Parodos New Yorke simbolis - žemės rutulys. Technikos žodį leidžia ALIAS Čikagos sk. techn. spaudos sekcija. Redaguoja: K. Kaunas, G. J. Lazauskas, V. Pavilčius (ats. red.), J. Rimkevičius, D. Šatas, J. Slabokas (techn. red.), D. Tijūnėlis. Mns.

SPAUDOS PABIROS

(Atkelta iš 2-ro psl.)

gas,
Atleiski savo klystantiems
vaikams —
Tešviečia tavo veidas rūpe-
stingas
Visom dienom, visiem lai-
kam!...
Pakilo saulėn plaštakėlė —
Ir degė didelė viltim
giedra —
Kaip juodą debesį lemtis
sparnus pakėlė
Ir šio gyvenimo viešnios
nėra..."

Lietuviška opera gimė Bostone. Ilgiausių metų ir sėkmės scenoje naujam meno kūriniui!..

So. Boston, Mass.
1964. IX. 4.

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

NELAUKITE - RYTOJ GALI BŪTI PERVELU!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad iš parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimė išitikus, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, Inc.

222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1043
Telefonas: CEntral 6-5206

Generaliniai Agentai šių Kompanijų:

COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

SIUNTINIAI — DOVANOS Į SSSR

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

(Licensed by Vnesposyltorg)

EXEKUTYVIS OFISAS

1530 Bedford Ave., Brooklyn 16, New York. — Tel. IN 7-5522

Firma atidaryta kasdien nuo 9 val. ryto iki 6 val. vakaro. Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 ryto iki 4 val. po piet.

DĖMESIO!

Pranešame, kad pagal naują susitarimą tarp Vnesposyltorg Maskvoje ir Package Express jau dabar galite siųsti savo gaminėms ir draugams siuntinius į SSSR, jie nieko neturės primokėti gaudami įvairiausių produktų siuntinius - dovanas, kurias bus sudaryti iš SSSR gamintų pirmos rūšies produktų.

Cia nurodytos kainos yra Visos išlaidos produktams parinkti ir jiems nusiųsti į bet kurią SSSR dalį.

Užsakyti siuntiniai sudaromi Maskvoje, Odesoje ir Rygoje.

Siuntiniai bus įteikti gavėjui po 10—20 dienų užsakymui atėjus į Maskvą.

Siuntiniam galima užsakyti ir delikatesus tarpe jų — juodąją ikra, vėžių konservus, šprotus, saldinius ir kitus.

Siuntėjas gali siųsti dovaninių siuntinių kiek nori. Yra ir paruošti, standartiniai siuntiniai, arba galite pasirinkti produktus pats iš katalogo.

MŪSŲ SKYRIAI:

BROOKLYN, N. Y.	1530 BEDFORD AVE.	IN 7-6465
NEW YORK 3, N. Y.	78 SECOND AVENUE	OR 4-1540
NEWARK, N. J.	314 MARKET STREET	MI 2-2452
SOUTH RIVER, N. J.	46 WHITEHEAD AVENUE	CL 7-6320
UTICA, N. Y.	963 BLEECKER STREET	RE 2-7476
COHOES, N. Y.	13 SARGENT STREET	FE 7-2727
FARMINGDALE, N. J.	FREEMAN ACRES	363-0494
PHILADELPHIA 23, PA.	631 W. GIRARD AVENUE	PO 9-4507
ALLEN TOWN, PA.	126 TIGHMAN STREET	HE 5-0415
ROCHESTER 5, N. Y.	558 HUDSON AVENUE	BA 5-4210
LOS ANGELES 4, CAL.	107 SO. VERMONT AVENUE	DU 5-6550
CHICAGO 22, ILL.	1241 NO. ASHLAND AVENUE	HU 6-2818
BALTIMORE 31, MD.	1900 FLEET STREET	DI 2-4240
BUFFALO, N. Y.	701 FILLMORE AVE.	TX 5-0700
DETROIT 12, MICH.	11601 JOS CAMP AU AVENUE	TO 8-0298
HARTFORD 6, CONN.	643-47 ALBANY AVENUE	CH 7-5164
JERSEY CITY, N. J.	303 GROVE STREET	HE 5-6368
SYRACUSE 7, N. Y.	1200 SOUTH AVENUE	GR 5-9746
CLEVELAND 13, OHIO	1028 KENILWORTH AVENUE	PR 1-0696
HAMTRAMCK, MICH.	11339 JOS CAMP AU AVENUE	TO 9-3980

Reikalaukite mūsų naujų katalogų sovietiniams produktams.

Dovanų pristatymas ir apsauga garantuojama.

GRAMERCY

Įsteigta 1945 m.

TURINTI VNESPOSYLTORG LEIDIMĄ maisto ir dovanų siuntiniams iš U.S.S.R. sandėlių.

Pilnai garantuota. Pristatoma per 2—3 savaites.

Automobiliai, televizijos aparatai, dviračiai, skalbiamos mašinos ir t. t.

Katalogų prašykite angliškai arba lietuviškai.

GR 3 \$25.00

22 sv. kvietinių miltų, 4,5 sv. rūkytos salami, 25 uncijos šprotų, 7 uncijos maltos kavos, 400 cigarečių.

GRAMERCY SHIPPING CO.

118 East 28th Street
New York 16, N. Y. MU 9-0598
atidaryta 9—5:30, šeštad. 9—1.

PINIGAI Į U.S.S.R.

GRAMERCY INC., Įst. 1946

Turi Bankų Departamento leidimą. Apdrausta iki \$20,000.00. Pilnai garantuota. Pinigai įteikiami per 2 savaites. Pilnai išmokama. Jokių atskaitimų. Vertė 9 rubliai už \$10.00. Persiuntimas iki \$30.00 — \$2.75.

Virš \$30.00 — 10%.

GRAMERCY INC.

744 Broad St., Newark, N. J.

K. DONELAIČIO...

(Tęsinys iš 1-mo pusl.)

ne loginėmis sąvokomis, kokiomis jie reiškiami moksliniuose veikaluose, o vaizdais, arba paveikslais, darančiais žmogui veiksmingą įspūdį. Psichologų bei estetikų jau seniai patirta, kad ne loginis, o vaizdinis įspūdis giliausiai siekia ir dorovinės ir grožinės žmogaus sąmonės gelmes.

Donelaitis, matyt, gerai nujausdamas šią grožinio įspūdinio jėgą, ir paprasčiausią elgesio pamokymą paverčia įspūdingu literatūriniu paveikslu. Va kad ir šis būriškų vestuvių detalės vaizdas:

Štai tuojaus Enskys, ištraukęs didelį peilį, Virtas ir keptas mėsas padalyt pasisūlė. Bet, kaip ponai daro, transieruot nemokėdams, Tuo su nagais, kaip būrs, lašinių šmotus nusitvėrė Ir skvarbydams ant torielkų sumetė stukiais, Nes, prisirijęs jau nenumanė mandagiai elgtis. Ale svečių keli, brangvynų pluk prisisiurbė, Tokius taip grečnus šmotus pamatyt negalėjo: O kiti, taip jau girti, neturėdami peilių Ir su rankomis apgniauzę, lašinius ėdė, Taip kad jų taukai per barzdą jau nulašėjo, Nes jie mislėjo, kad būrs, pas Krizą sėdėdams, Klionotis ir poniškai pasielgt neprivalo. Metai, psl. 82

Šis realistinis vaizdas, kaip matome, tikrai neskanus, o daugeliui atrodo net kaktus, stačiai gyvuliškas: "...su nagais lašinių šmotus nusitvėrė, ...ant torielkų sumetė stukiais, ...su rankomis apgniauzę lašinius ėdė, taip kad jų taukai per barzdą jau nulašėjo..."

Tokiu kaktumą žadinančių įspūdiu Donelaitis rodo, ko vertas pasidaro žmogus, kai jam pritrūksta paprasčiausio elgesio supratimo. Elgesio ir pasigėrėjimo atžvilgiu šis vaizdas tikrai negražus, bet literatūriniu — jis regis ne žąsine plunksna popieriuje, o tarytum koku yldagčiu įšvilintas ažuolo lentos plokštumoje. Ir taip darniai, taip reljefingai, tokiais riebiais natūraliais brūkšniais, tarutum skulptūroje. Čia ir tas Enskys su savo kumpagalium dideliu peiliu, ir tie būrų gnaužomi lašiniai dubenyse, ir tas taukų per barzdą lašėjimas mūsų vaizduotės lauke išsirikiuoja regimais natūralių daiktų paveikslais. Stačiai natūrmortas! Va čia ir glūdi to literatūrinio vaizdo grožinė, arba meninė, vertė, čia iškyla ir Donelaičio poetinis genijus.

Tokiais skulptūriniais vaizdais Donelaitis atkūrė "Metuose" visą savo gyvenamojo laiko baudžiavinę tikrovę su įvairiais moraliniais pašlijimais ir jų taisymu savo pamokymais.

2. Tautybė Donelaičio pamokymuose

Šalia paprasčiausio elgesio ir kitokių pamokymų į Donelaičio ugdomųjų vertybių plotą įeina ir tautybės, arba lietuviybės, ugdymas. Tautinė mintis čia visą laiką pinasi su religine mintimi,

o vietomis ji net griežčiau parbrėžiama.

"Metuose" Donelaitis dažnai ir į patį Dievą kreipiasi ne kaip kunigas, bet kaip lietuvis. Sveikindamas būrus, sulaukusius vasaros mielos, ir linkėdamas jiems sveikatos bei pasilinksmavimo, Donelaitis sako:

Taip Dieve duok kožnam, kurs mūsų Lietuvą garbin Ir, lietuviškai kalbėdams, baudžiavą seka, Tam Dieve duok sulaukt kasmets pavasarį sveiką, Ogi pabaigus tą, po tam ir vasarą linksma. Metai, psl. 41

Čia iš Donelaičio, kaip iš kunigo, galėtume laukti visai tokio pašnekesio su Dievu. Tas pašnekesys, sakysim, galėtų būti kad ir toks:

"Taip Dieve duok kožnam, kurs Tave garbin Ir, poterius kalbėdams, baudžiavą seka, Tam Dieve duok sulaukt dangaus karalystę..."

Ar tai nebūtų natūralu? — Žinoma! O tačiau kunigas Donelaitis prašo Dievą laiminti kiekvieną, kurs šiuo atveju ne Dievą, o mūsų Lietuvą garbin, ir kurs ne poterius, o lietuviškai kalbėdams baudžiavą seka.

O kitur, įspėdamas apsileidusį būrą, Donelaitis savo pamokymą motyvuoja ne koku religiniu, o grynai tautiniu motyvu:

Juk tu jau su savo namais kasmets šūdinėdams Sau ir mums, lietuvininkams, padarai daug gėdos. Metai, psl. 29

Taigi ir šiuo atveju, būras savo apsileidimu daro gėdą ne krikščionims, kaip iš kunigo Donelaičio galėtume laukti, o lietuvininkams. Tai rodo, jog Donelaitis lietuviybės atžvilgiu yra gana jautrus.

Čia pagrįstai galėtų kilti klausimas, kurios priežastys tą lietuviybės jautrumą yra iššaukusios? Kodėl dažnoje "Metų" vietoje šalia kitų pamokymų taip parbrėžiamas ir lietuviškumas? — Kaip iš pačių "Metų" matome, viena iš svarbiausių priežasčių yra Tolminkiemio parapinės bendruomenės mišrumas. "Metuose" minimi vokiečiai, šveicarai, prancūzai, kurie, kaip iš istorijos žinome, į Mažąją Lietuvą vokiečių valdžios buvo atkraustyti po ano didžiojo maro, Donelaičiui dar vaikui tebesant.

Tasai Tolminkiemio gyventojų mišrumas kalbų, papročių bei gyvenimo būdo atžvilgiu kunigui Donelaičiui, kaip matosi, buvo labai nemalonus. Juo labiau, kad tie kolonistai, nepasizymėję nei doroviniu, nei kitais atžvilgiais. O tų atėjūnų neigiama įtaka negalėjo, žinoma, nepaliesiti ir vietinių lietuvių, kas Donelaičiui ir kėlė rūpestį.

Regėdamas, kaip lengvabūdiškai kai kurie lietuviai pamėgdžioja svetimtaučius ir skurdira savo tautinį charakterį, Donelaitis viename savo pamokyme ir sako:

Bet kaip sviets po tam didžiūotis jau prasimanė Ir lietuvininkai su vokiečiais susimaišė, Štai ir viežlybums tuojau į nieką pavirto, Taip kad klapai vyžų, viežlybai padarytu, O mergaitės krosytų marginių nekencia. Klapai kaip ponaičiai su puikiais sopagačiais,

O nenaudėlės mergaitės su kedelačiais Lyg jumprovos pasirodyt jau nesigėdi. Taip lietuvininkai savo viežlybūmą pražaidė. Metai, psl. 56

Šiuo pamokymu, kaip matome, Donelaitis nusiskundžia savo meto jaunimu, kad tie klapai, t. y. vaikinai nebenori nešioti lietuviškų vyžų, o merginos nebesigėdi rengtis kedelačiais, t. y. nelietuviškais sijonėliais. Nors daiktine prasme šis Donelaičio pamokymas, mūsų akimis žiūrint, ir dvelkia archaizmu, nes ir mes bato nebekeistume į vyžą, tačiau idėjine prasme jo įspėjimas jaunimui yra teisingas ir psichologiškai pagrįstas. Juk tautinis nykimas prasideda ne nuo kažkokių didelių dalykų, o nuo paprasčiausių, stačiai nuo nepastebimų gyvenimo būdo smulkybių, besiveržiančių į nepakankamai atsparų žmogaus charakterį. Donelaičiškai tariant, ar ne taip ir pražaidžiamas, t. y. prarandamas, lietuvininko viežlybumas, t. y. taurumas, savigarba?

Kad savo tautinio charakterio gali nebranginti koks prancūzas ar šveicaras, Donelaičiui visai nenuostabu, bet kad lietuvis taip galėtų elgtis, jam neišvaizduojama. O jeigu kuris jau taip elgiasi, tai tik dėl to, kad jį gadina svetimtaučiai.

Mes, lietuvininkai, pirm to nepažindami svieta, Dingojom vis, kad tik šveisteris ir prancūzas Žmones su svetimais savo mokslais moka supainiot Ir kad vokiečiai tik vogt ir keik nesigėdi. O štai tarp lietuvininkų taip jau nusiduoda, Kad lietuviškas tūls smirdas irgi bedievis Lietuvai ir lietuvininkams mums gėdą padaro. Metai, psl. 112

Įspėdamas, donelaičiškai tariant, tokį smirdą, kaip girtuoklį Plaučiūną, nors ir lietuviškai kalbantį, Donelaitis jau su neslepiamu pasipiktinimu dėsto:

Rods, ir tarp lietuvininkų tūls randasi kiaulė, Kurs, lietuviškai kalbėdams, šveisterį peikia, O tiktai ir pats kaip tikras šveisteris elgiasi, Mes, lietuvininkai, taip baisiai ryt nesigėdim, Kad ir vokiečiai glūpoki tur nusidyvyt. Metai, psl. 63, 64

Arba:

Tarp lietuvininkų daugysk tūls randasi smirdas, Kurs, lietuviškai kalbėdams ir šokinėdams, Lyg kaip tikras vokiečias mums gėdą padaro. Daug tarp mūs yra, kurie, durnai prisiriję, Vokiškas dainas dainuot ir keikt prisipratin Ir kaip vokiečiai kasdien į karčiamą bėga. Metai, psl. 93

Smerkdamas žmonių ydas, šiuo atveju girtuokliavimą ir vagystę, kunigas Donelaitis tų ydų, atrodo, net nelaiko kokia religine nuodėme, kaip iš kunigo, rodos, galėtume tikėtis, o tik tautine gėda. Tautinės gėdos jausmas čia labiau aštrinamas, negu religinis. Religiniu atžvilgiu Donelaitis savo parapiečiams yra žymiai atlaidesnis, negu dėl tautinės garbės pažeidimo.

Kad koks lenkiškas ar žydiškas balamūtas Taip nesvietiškai klastuot ir vogt užsimano Ar kad vokiečias koks, vokiškai pameluodams,

Taip ponus, kaip ir būrus, apgauš pasidrasin, Tai nesidyviju, nes jiems toks prigimė būdas, Ale ką mislijat, kad toks tūls randasi smirdas, Kurs, lietuviškai kalbėdams, pradeda branyti, Ir visai n'atboj, kad Krizas Krizą prigauna? Metai, psl. 128

Taigi matome, jog ir sunkesnieji doroviniai nusizengimai laikomi ne religiniais nusizengimais, o lietuviybės pažeidimu. Kunigas Donelaitis nesistebi, kad vagia ar klastuoja koks žydas, vokeitis ar lenkas, nes "jiems toks prigimė būdas", bet kad lietuvis vogtų ar klastotų, kad Krizas Krizą prigautų, Donelaitis neberanda pateisinimo. Nors

... nei vienam klastuot nepareitūs, O lietuvininkams dar juo daugiau nepritinka, Žinot juk visi, kaip kožnas Lietuvą giria. Metai, psl. 124

Ir savaime suprantama, jog Lietuva gali būti gerbiama ir gėriama ne dėl ko kito, o tik dėl aukšto jos moralinio lygio plačiausia prasme.

Dorovę ir apskritai žmogaus moralę Donelaitis, kaip matome, laiko integraline, tai yra neišskiriama, lietuvių būdo dalimi, o lietuvis jau iš prigimties esąs moralus žmogus. Todėl, pažeidęs moralę, pažeidžiama ir pati lietuviybė, jos taurumas ir garbė. Todėl Donelaitis ir neberanda pateisinimo ypač tokiam lietuvių elgesiui, kuris gali kristi į akis svetimtaučiams, jo nuomone, net žemesnės moralės žmonėms. Tokiu įsitikinimu yra pagrįstos visos Donelaičio auklėjamosios pastabos apie lietuviybę. O tokių pastabų bei pamokymų "Metuose" gana gausu. Jos aiškiai rodo, koks yra poeto Donelaičio tautinis nusistatymas, arba vidinis nusiteikimas lietuviybės atžvilgiu jo literatūriniame veikale.

3. Lietuviybė privačiame Donelaičio gyvenime

Skaitydamas koki grožinės literatūros veikalą, o ypač didaktinį, kur dėstomi įvairūs pamokymai, kaip ir "Metuose", skaitytojas dažnai suabejoja autoriaus nuosirdumu. Ir kyla įtarimas, ar pats autorius savo privačiame gyvenime tikrai laikosi tų principų, kokius jis peršą skaitytojui? Ar jis rašo iš širdies, ar tik iš pareigos? O gal čia tik pigi propaganda, taikoma skaitytojų masei?

Iš tikrųjų tokių įtarinėjimų apskritai nebūtų galima nuveikti. Grožinėje literatūroje, kaip ir pačiame gyvenime, tokio hipokritiško dviveidiškumo esama. Ir tai vadinama literatūrinu melu.

Tad gal ir Donelaičio pamokymai, dėstomi jo "Metuose", tėra tik literatūrinis melas, tik pareiginė kunigo propaganda, skelbiama talentinga plunksna? — Tokia abejonė, gilinantis autoriaus asmenybę, visada, kaip matome, gali iškilti, nes didelių talentų asmenybės mus paprastai domina ligi smulkesnių.

Šiuo atveju, labai besidomint kunigo Donelaičio tautiniu nusistatymu, pirmoj eilėj mums rūpėtų patirti, ar Donelaitis nuosirdžiai buvo ištikimas lietu-

vybės idėjai ir privačiajame savo gyvenime, kaip ir grožiniame kūrinys „Metuose“.

Iš privataus Donelaičio gyvenimo šios rūšies rašytinių dokumentų maža kas ligi šiol nėra išlikę. Vienintelis dokumentas, iš kurio galima spręsti apie Donelaičio privatų tautinį nusistatymą, yra jo 1777 m. rugpjūčio 16 d. laiškas, rašytas vokiškai su lietuviškais, graikiškais ir lotyniškais įtarpais. Laiškas adresuotas į Kilgius vienam pažįstamam namų mokytojui, kurio pavardė nenustatyta. Taisi keliakalbis laiškas pradeda mas tokiu lietuvišku trieliu:

Aš pasidžiaugdamas perskaiciau
tavo gromatą šulna,
Kaip lietuvninkui lietuvninks
atrašą siųsdams
Ir lietuviškai švapludams
Lietuvą gyrė.

Iš šio trielio jau mes jaučiame privatų bei asmeninį Donelaičio pasitenkinimą ir net džiaugsmą, kad jo bičiulis, matyt, atsakydamas į jo laišką, rašo jam lietuviškai. Ši laiško pradžia įdomi ir tuo, kad ji yra eiliuota, parašyta tuo pačiu hegزامetru, koks vartojamas ir „Metuose“. Vadinasi, ir privatų savo nusiteikimą apie Lietuvą Donelaitis reiškia iškilia eilėdaros forma, kokia antikinėje graikų senovėje buvo rašoma apie tautos didvyrių žygius.

O toliau, to laiško gale, Donelaitis savo bičiuliui rašo paprasčiausiai ir kasdieniškai:

„... atsakydamas, norėjau prašyti: neužmirški lietuvių kalbos vokiškame krašte; taip pat jokio paukštino vokiškame krašte nepriimti. Gerų lietuvių šiais laikais reta. Tik nuoširdžiai linkiu ne tokios vietos, kaip Tolminkiemyje, kur gyvenama kaimynystėje su karaliaus dvaru“.

Kuo gi reikšminga ši laiško vieta mūsų nagrinėjamam klausimui? — Pirmiausia, ji reikšminga tuo, kad tai yra neviešas ir neliteratinis pobūdžio pasisakymas dėl lietuvių kalbos. Šis pasisakymas, išreikštas laiške bičiuliškos formos prašymu, leidžia daryti išvadą, jog gimtąją kalbą Donelaitis laiko svarbiausiu lietuviybės požymiu. Čia reikią suprasti, jog gimtosios kalbos užmiršimas arba jos išsižadėjimas yra pirmasis ir nebesulaikomas žingsnis į nutautimą. Tos minties dvasią ryškiausiai jaučiame ir „Metų“ vaižduose.

Kaip Donelaitis vertino gim-

tosios kalbos mokėjimą, galima spręsti dar ir iš to, jog jis pats, kaip iš jo biografijos žinome, studijuodamas Karaliaučiaus universitete, kur viskas buvo dėstoma nelietuviškai, lankė tame universitete veikusių lietuvių kalbos seminarą.

Antra, toji laiško vieta yra ne tik charakteringa, bet ir nuostabi tautinio nusistatymo griežtumu. Prašymas savo bičiulį, matyt, ieškantį kokios tarnybos, nepamiršti ne tik lietuvių kalbos, bet ir nepriimti tarnybinio paaukštinimo vokiškame krašte, ir mums daugeliui, tur būt, atrodytų nebeįgyvendinamą dalyku, stačiai asmeniniu pasiaukojimu.

Tačiau Donelaitis, matyt, jau buvo įsitikinęs, jog tokie paaukštinimai svetimame krašte ne tik mažina tautinį atsparumą, bet ir veikia atbija žmogų nuo savosios tautinės bendruomenės.

Iš to nesuklystant galima teigti, kodėl ir pats Donelaitis, mokėdamas tiek svetimų kalbų (vokiečių, lotynų, graikų, hebrajų, prancūzų), tenkinosi tokia menka Tolminkiemio parapija, kokios jis pataria saugotis ir savo bičiuliui. Toji vieta Donelaičiui buvo, žinoma, nemalonė ir tuo, kad šalia jos buvo karaliaus dvaras, iš kurio, be ko kita, kilo ne tik socialinė nelygybė, bet ir germanizmo grėsmė Lietuvai. Tos grėsmės akivaizdoje Donelaitis ir savo bičiuliui patarė, kaip laikytis svetimo krašto režime, ir pats to principo laikėsi, išgyvendamas visą savo amžių aname Mažosios Lietuvos užkampyje.

Visa tai rodo, jog Donelaičio tautinis nusistatymas, reiškiamas „Metuose“, nėra joks literatūrinis melas ar pigi propaganda, o gilus ir nuoširdus įsitikinimas, reiškęs ir privačiame jo gyvenime. Ir reiškęs, kaip matome, ne oportunistiškai, o kietai, kone asketiškai.

Vengimas svetimo krašto valdžios tarnybinių paaukštinimų ir iš tokio įsitikinimo išplaukęs patarimas kitiems vardan Lietuvos to vengti, jau dvelkia mažne tautiniu asketizmu, griežtu asmeniniu susivarymu, kas praktiniame žmonių gyvenime, kaip visi žinome, ne taip jau gausiai tėra patikvojama. O kelintasis iš mūsų vardan tų

moralinių vertybių galėtume taip apsisvaržyti? — Tur būt, ne dažnas.

Todėl abiem atžvilgiais — ir kaip poetas, ir kaip privatus žmogus — kunigas Donelaitis mums priimtinas su visu moraliniu vertybių turiniu.

4. Baigiamosios pastabos

Ir idėjiškai, ir kūrybiškai Donelaitis, kaip matome, yra stambi asmenybė. Tokie žmonės ne tik lietuvių, bet ir apskritai visų tautų kūrybiniame gyvenime nėra dažni. Todėl jie iškyla virš minios lyg kokie žibantys stulpai ir nemiršta su jų kūno palaidojimu. Kartų kartos iš jų mokosi, arba, kaip Kudirkos sakoma, iš praeities stiprybės semiasi.

Anais, carinės Rusijos priešpados laikais tautinės stiprybės iš Donelaičio sėmėsi ir toks lietuviybės asketas, kaip Simonas Daukantas, ir poetas Maironis, ir Vaičaitis, ir būriai, kaip iš literatūros istorijos žinome, priaugančios kartos: gimnazistų ir studentų.

Ir dabar, jau pustrėčio šimto metų praėjus, bolševikinių rusų okupuotoj Lietuvoj Donelaičio kūriniai, sako, gaudyte esą išgaudomi. Na ir suprantama kodėl: toje baudžiavinėje sistemoje Donelaitis ligi kūrybinių smulkybių pasidarė aktualus ir gaivinantis.

Kiek tautinio atsparumo pasimokys iš Donelaičio mūsų šios trešiosios kartos, susimaišiusi svetimų kalbų bendruomenėse, kaip kadaise ir Donelaičio Tolminkiemyje, parodys netolima ateitis.

O iš Donelaičio būtų ko pasimokyti ne tik mums, paprasčiausiems, bet ir neeiliniams lietuviams, kurie jau ir viešai ima kalbėti, jog lietuvių literatūra negalinti įeiti į kitų tautų literatūras dėl savo sužetų tautiškumo, tiksliau išsireiškiant, kaimiškumo. Tokio pobūdžio literatūrai esą kelias baigiasi prie Kybartų, tai yra prie Lietuvos — Vokietijos sienos. Lietuvių literatūrai išvesti į platesnį

pasaulį reikią, girdi, atsisakyti nuo tų tautinių, arba kaimiškųjų, sužetų, o dar sėkmingesniame atveju ir rašyti nelietuvių kalba.

Ko šitoks samprotavimas gali būti vertas, regis, pakankamai rodo Donelaičio pagarsėjimo faktas. Ar begali būti kas nors kaimiškesnio už Donelaičio „Metų“ sužetą? O tačiau su tuo kaimišku sužetu Donelaitis, kaip žinome, visomis kryptimis jau yra perėjęs Lietuvos sieną. Ir į pasaulį jis eina vis platyn ir gilyn.

Šis faktas taip pat rodo, jog tokiam, kuris su savo kūryba tegali pasiekti tik Kybartus, kliudo ne kokie sužetai, o greičiausiai kūrybinio talento silpnumas. Ką tokiam begalėtų padėti ir vengimas tautinių sužetų ar rašymas svetima kalba? Ar iš Tolminkiemio, manote, Donelaitis būtų išėjęs, jeigu jis būtų rašęs tokiu pajėgumu, kaip rašė, sakysim, jo pirmtakai Jonas Šulcas ar Adomas Šimelpenis? — Donelaitį, kaip jau pradžioje minėta, iš Lietuvos išvedė ne kas kita, o tik jo talento genialumas.

Mūsų tautos laimei, likimas, matyt, jau taip lėmė, sutapindamas toje pačioje asmenybėje ir didelį poetinį talentą, ir retą patriotą, lyg tam, kad ir svetimi galėtų kuo pasigrožėti, o mes patys sykiu turėtume ir tautinės dvasios atramą.

„Metus“ vertė David Brodskis

Praeito šeštadienio, rugs. 12 d., Naujienų Antroje Dalyje, išverstos teisto ir nuteisto sovietų poeto ir vertėjo Josif Brodskio teismo stenogramos.

Rašinio pavadinime ir pastaboje pasakyta, jog teisiamašis Josifas Brodskis yra Kristijono Donelaičio vertėjas į rusų kalbą. „Metus“ rusų kalbon vertė David Brodskis, o ne Josif Brodskis.

Dėl šių bendrapavardžių vertėjų sumaišymo atsiprašome skaitytojus.

Naujienų Redakcija

KAI JŪS NORITE SIŪSTI
savo giminėms ar draugams, gyvenantiems
U. S. S. R. dovanų siuntinius, tai pasirinkite
saugiausią kelią:

1. Nuspręskite, ar jūs norite siųsti iš čia esančių prekių ar užsakyti pav.:

**AUTOMOBILĮ, MOTOCIKLĄ, SIUVAMĄ MAŠINĄ,
TELEVIZIJĄ ar MAISTO SIUNTINĮ.**

2. Pasinaudokite patikimos ir turinčios gerą vardą firmos patarnavimu.
3. Žiūrėkite, kad firmos personalas turėtų patyrimo ir mokėtų tvarkyti Jūsų užsakymą.
4. Patikrinkite ar toji firma turi reikalingus dokumentus.
5. Pasirinkite firmą, turinčią ilgą patyrimą tame biznyje, kai visą tai persvarstysite, tai įsitikinsite, kad geriausiai Jums tiks turinti jau virš 30 metų patyrimą

GLOBE PARCEL SERVICE, INC.

CENTRAS YRA:

716 WALNUT STREET

PHILADELPHIA, PA. 19106. ♦ Tel. WA 5-3455

KALĖDINĖS DOVANOS Į LIETUVĄ

Norite pasiųsti ypatingas dovanas — automobilius, šaldytuvus, motociklus, radijus, akordeonus, dviračius?

Reikalaukite naująjį katalogą.

Norite pasiųsti nuosavų daiktų siuntinį? Ar pirkti prekes iš mūsų sandėlio?

Reikalaukite iš mūsų muitų sąrašą.

Norite pasiųsti maisto siuntinį — standartinį ar iš Jūsų pasirinktų maisto produktų?

Reikalaukite naująjį katalogą.

CENTRAL PARCEL SERVICE, Inc.

220 SOUTH STATE STREET, CHICAGO 4, ILL.
Telef. WA 2-9354

Skyrius: 2618 West 63rd St., WA 5-2466

LIETUVĖS BRANDA

(Moters jausmo, minties ir veiksmo darnos pagrindai)

Redaguoja gail. sesuo Ona Bosaitė, R. N., ir Anelė Kirvaitytė

Raštus ir klausimus siusti: Alvydas, 2319 W. Garfield Blvd., Chicago, Ill. 60636

I METAI

NR. 1

Lietuvės, mums į darbą dienų permažai!

Šiandien Amerikoje gyvenančioms lietuvėms tenka atlikti labai sunkius, gausius ir sudėtingus darbus. Juos galėsime atlikti daug sklandžiau ir mažiau pavargdamos, jei visos be jokių skirtumų draugėn susibūrusios, viena kitai padėsime tvirtėti jausmais ir mintimis. Tada mūsų žmoniškai ir lietuviškai darbai šeimoje ir visuomenėje bus našesni ir mažiau mus vargina. Neškime visos į šį skyrių savus patyrimus ir sugebėjimus!

Padėkime viena kitai žmoniškai tvarkytis kaip beišgalėdamos. Tegul greičiau pranyksta mūsų tarpe skaldymasis pagal vyro kišenės storį, pagal sūnaus užimamą vietą, ar namuose išlaikomų šunų kiekį, bei turimų suknelių skaičių. Patraukime į žmonišką ir lietuvišką veiklą visas tas, kurios, iš pūnė apsvaigintųjų žaliukų išviliojusios tariasi labdara, lietuviybę bei pedagogiką remiančios. Padėkime motiniškumą pajusti tomis, kurios prie kavutės, cigaretės bei televizijos valandas praleidžia, vaikams po gatvės besiaučiant — juos čia pat esančiom vaikų aikštelėn ar į netoliese besirandančius vaikų namelius nenuvedamos.

Neapleiskime sergančiųjų ir kitaip kenčiančiųjų bei globos netekusių saviškių. Ypač mums reikia rasti išeitį, kad greičiau galėtume pagelbėti visoms lietuvėms, kurios kenčia pačios vienos turėdamos duondirbius vyrus — sveikus protu ir kūnu, bet dėl jausmų netvarkos namuose tyronais virtusius. Tokios lietuvės kenčia neužtarnautai ir iš niekur pagalbos negali susilaukti. Tokiose šeimose vaikai auga į jausmais iškrypusius suaugusius. Su tokiais nei žmoniškumui nei lietuviškumui nepakeliu.

Dirbkime visos kartu, kad greičiau liautųsi priaugančios kartos raganiskumas mūsų namuose dėl įvairiopo moters nesubrendimo. Dirbkime, kad pranyktų anytos velniškumas, marčios kartumas ir pamotės. Ne sistemos, ne mokyklos ir ne bažnyčios grindžia mūsų vaikams asmenybės pagrindus, bet mes pačios lietuvės motinos — anos tik talkina. Tad ugdykime savyje jausmo, minties ir veiklos darną, idant pajėgtume šį svarbiausią savo uždavinį atlikti. Mums dabar būtina atfiktiniams moteriškiems darbams dienų permažai — tad junklimes darban visos; darbas palengvės ir dar prieš savas akis amžiams užmerkdamos mes išvysime gražiausias savo darbo paseklas — mūsų aplinka praturtės žmoniškais žmonėmis ir Lietuvai garbę teikiančiais asmenimis. Tokie, būdami jausmais

brandūs, pamėgs Gėrį, Grožį, Tiesą ir Darną — jie pajėgs su darbo įrankiu, su knyga bei lyra eiti Lietuvos keliu. Visos mes to trokštame — tad į reikiamą darbą dar šiandien pasinėskime! Visos šiame skyriuje savu kultūrinį įnašą pasirodykime, nežiūrint kuriame žemės gale besirastume, kokį Dievą begarbintume bei kokiai partinei bei socialinei žmonių grupei priklausytume! Visos lietuvės, nusiteikusios žmoniškai bei lietuviškai elgtis, išsekime jungtinėmis jėgomis padėti viena kitai — o labiausiai savo tiek žmoniškume tiek lietuviškume pasilpusiai sesei! Visą darbą, žinoma, pradėkime pirmiausia nuo savęs! Dirbkime tik pagirtųjų moterų patarimo bodamos — į jausmais nestipriųjų trukdymus dėmesio nekreipdamos!

JAUSMAIS TVIRTĖKIME

MOTINOS — TVIRTĖS IR

VAIKAI!

Specialistų padedamos ir viena kitai pagelbėdamos pasiryškime sekančiai žmoniškai elgtis visame kame, ypač šeimoje. Kuriname name sekantieji dalykai bus užlaikomi, tų namų vaikai turės didesnę galimybę išsivystyti į pilnai sveikus, inteligentiškus ir visuomenei naudingus žmones. Mes visos lietuvės pasižadėkime savo šeimose sekančiais jausmais stiprėti, tai kiekvienos motinos pareigos uždaviniai šeimoje:

1. Nuo jūsų, vaikai, pirmųjų dienų mes jus žmoniškai mylėsime, tada jūs pajėgsite augti pasitikėdami savimi ir kitais.

2. Mes pripažinsime vaikų kaip asmenų vertę ir stiprinsime jūmyse esamą priklausomumo jausmą.

3. Mes laiduosime vaikams galimybę augti pagal jų asmenybės savitumus ir tuo pačiu laiku mes padėsime jiems suprast kitų teises, — tada jie pajėgs gyventi taikoje su kitais.

4. Mes padėsime vaikams išvystyti veiklumą ir vaizduotę — tada jie pajėgs laisvai kūrybiškai veikti.

5. Mes skatinsime vaikuose troškimą įsigyti žinių ir pasididžiavimą darbu — tada jie jaus pasitenkinimą atlikę darbą.

6. Mes suteiksime sąlygas, kad vaikai galėtų įvairiopa žaisdami lavintis, socialume bręsti ir vaikiško džiaugsmo patirti.

7. Savomis taisyklėmis ir pavyzdžiu mes perstąsime vaikams žmogaus pilnumo vertę ir moralumo svarbą.

8. Mes visada skatinsime savo vaikus siekti tiesos.

9. Mes suteiksime vaikams visas galimybes, kad jie išsigtų jų asmenybei atitinkantį tikėjimą į Dievą.

10. Mes suteiksime galimybę vaikams džiaugtis tikru menu — jie juo naudodamies praturtins savo gyvenimą dvasiniai.

11. Mes dirbsime, kad pačios pasiluosuotume nuo prietarų ir kitokių žmonių nekentimo — tada mūsų vaikai bus tikros demokratijos nariai.

12. Mes dirbsime kitų nekriusdamas, kad pagerintume savo ekonominę būklę — tada mūsų vaikai turės tvirtą pagrindą pilnam gyvenimui!

13. Mes suteiksime savo vaikams geriausias auklėjimosi ir mokymosi sąlygas — tada jie galės savus gabumus išvystyti ir tik tada geriausiai žmonijai pasitarnauti.

14. Mes apsaugosime vaikus nuo išnaudojimo ir kūno bei jausmų sužalojimo — tada jie galės išaugti pilnutiniai sveikais žmonėmis.

15. Mes dirbsime, kad pagerintume šeimos gyvenimą, ir parūpinsime atsakančią vaiko prigimties reikalavimams priežiūrą.

16. Mes mokysimės iš šiandieninio mokslo šaltinių, kad pajėgtume kūrybiškiau padėti vaikams išvystyti savus pajėgumus.

17. O kai jūs vaikai suaugsite ir savas šeimas sukursite — mes kartu su jumis dirbsime dėl visų vaikų ir jaunuolių gerovės.

Tai šiandieninis kelias kiekvienos lietuvės, norinčios sau ir savo vaikams užtikrinti laimingą gyvenimą. Dirbkime ir švies-

kimės, kad kuo daugiau lietuvių ir kuo greičiau jos pajėgtų įgyvendinti visus virš minėtus septynioliką pasižadėjimų.

Juos visus mintinai išmokime ir nuolat savo veikloje juos prisiminkime!

SEKIME SUBRENDUSIŲ IR KŪRYBINGŲ LIETUVIŲ MOTERŲ DARBAIS!

Velionė Katarina Katkevičienė — visoms mums žmoniškumo pavyzdys

Lietuvoje gimusi, jaunutė čia atvykusi, iš subrendusių tėvų žmoniškumo ir lietuviškumo pradus pasisavinusi Katarina Jusaitė-Katkevičienė tapo visoms mums kūrybiškos veiklos ir žmoniškumo bei lietuviškumo pavyzdžiu.

Velionė Katkevičienė kitam gera darė su nuostabių, retai kada net žmoniškiausiose ir darbščiausiose žmonėse užtiknamu pajėgumu. Ji tokią žmonišką širdį turėjo ir artimo paslaugai taip nerimstancias rankas valdė, kad net per Atlantą pasiekė žmoniškumu gaubti ir globoti Lietuvoje besirandančius našlaičius. Ji su visais žmoniškais lietuviais, Dr. Jonui Basanavičiui vadovaujant, išvien dirbdama, su juomi susirašinėdama, Lietuvos Našlaičių Globėjų Draugijos Garbės Nare buvo. O tai yra vienas kilniausių velionės Katarinos veidų broožų, nes visi gerai žinom, kokią vargana yra Lietuvos našlaičių dalia.

Mielai čia prisiminti, kad net nė Allanto bangos neatšaldė jos meilės Lietuvos našlaičiams — pastarieji juto Katarinos Katkevičienės duosnią ranką ir žmonišką širdį ir jie jai už tai kartkartėmis dėkojo.

Dėkojame ir mes Tamstai, Katarina, už nušluostytas našlaičiams ašaras. Dėl Tamstos žmoniškumo ir triūso Lietuvos našlaičių veidai galėjo saulėtu šypsniu pasipuosti — o tai vienas didžiausių bet kurio žmogaus darbų.

Ji ir Amerikoje būdama vaikų auklėjimo nepamiršo — ji pirmoji savo pavarde žymėtu čekiū — gautu per Juozo Bačiūno malonę — paaukojo tūkstantinę Vaikų Nameliams. Ji ir savo sąskaitą Vaikų Nameliams paaukojo. Tai tik mažutė iškarpa iš žmoniško ir lietuviško Katarinos Katkevičienės gyvenimo. Visoms mums ji žmoniškiausių pavyzdį paliko. Visos remkime pakilia dvasia ir šilta ranka jos dirbtus darbus, juk ir mums jos gyvenimo kelias ne už kalnų.

DONALD PETKUS

ANTHONY PETKUS

A. PETKUS & SŪNUS

NAUJA KOPLYČIA

MARQUETTE FUNERAL HOME

2533 West 71st Street

(Maplewood gatvės kampas)

GRovehill 6-2345

TOWnhall 3-2108

Pilnas laidojimų aptarnavimas, įskaitant karstą ir pasinaudojimą mūsų gražiom koplyčiom, yra nuo \$375.00; \$430.00; \$595.00; \$650.00; \$695.00; \$750.00; \$875.00; \$895.00; \$945.00; \$975.00; \$900.00 ir daugiau. Karstą galima pasirinkti koplyčioje.

GRAŽIOS INDIVIDUALINĖS KOPLYČIOS

MASINOMS PASTATYTI AIKŠTĖ

Lietuviams teikiama šios rūšies patarnavimus 30 metų.

EITKŪNAI

Eitkūnai yra Mazosios Lietuvos pasienio miestas, kuris jungiasi su Kybartais. Ši vietovė, kuri praėjusio šimtmečio pabaigoje buvo tik vidutinis kaimas, daug kam yra žinoma. Mat, per Eitkūnus daug lietuvių iškeliavo į platųjį pasaulį. Taip pat per sieną keliavo į Lietuvą gimtąja kalba spausdintos knygos, ir iš vienos ir antros pusės buvo viešai ir slapta gabenamos įvairios prekės.

Eitkūnai, kaip ir daugelis kitų apylinkės vietovių, yra lietuviškas pavadinimas. Bet vokiečiai, keisdami vietovardžius, suvokietino ir Eitkūnų vardą. Anksčiau vadino Eydtkuhnen, vėliau pakeitė į Eydtkau. Pagal administracinį suskirstymą Eitkūnai priklausė Stalupėnų (Ebenrode) apskrīčiui, Gumbinės apygardai. Nuo Eitkūnų į Stalupėnus yra 11 km., o į Gumbinę — 36 km. Vietovė yra pakilusi 61 metrą virš jūros paviršiaus.

1927 m. Eitkūnai turėjo 8 tūkstančius gyventojų. Buvo gelež. stotis, muitinė, evang. bažnyčia, sinagoga, kelios mokyklos (Mittelschule, Fortbildungsschule, Hohere Privat — Mädchenschule) ir kitos įvairios įstaigos. 1 ligoninė, 4 privatūs gydytojai, 4 dentistai ir 1 vet. gydytojas.

Buvo gausu ekspedicijos ir transporto kontorų. Jų sąrašė figūravo ir lietuviškų. Būtent: "Litauische Transport-Aktiengesellschaft", "Litauische Speditionsgesellschaft", "Leksben" mbH, "Deutsch - Litauische Handelsgesellschaft mbH", "Helferin & Ewald, Spedition Eydtkuhnen-Wirballen", "Spedition Litauische Kommerzbank Kybartų", "B. Schidorsky & Schereschewsky, Eydtkuhnen-Wirballen" ir J. Prapuolenio kontora.

Tuo laiku (1927 m.) Eitkūnų apylinkėje buvo šios vietovės: Absteinen, Deeden, Eszerkehmen, Jodringkehnen, Kinderweitshen, Lengwehnen, Nauseden, Nickelnischken, Peschicken, Romeyken, Schleuwen, Schmilgen, Stärken.

Antrosios vokiečių okupacijos metais kurį laiką man teko tarnauti Kybartų mieste. Karo metas, kad ir gauni algą, bet už tuos pinigus be nustatytos normos, negali gauti pirkti maisto produktų. Kaimo žmonės maisto turėjo pakankamai, bet jiems trūko kitokių prekių. O miesto žmonės greičiau pagaudavo koikių nors prekių, bet jautė maisto trūkumą. Tai ir prasidėjo mainų prekyba, kurion pamažu įsijungiau ir aš. O kad turėčiau ką keisti, pradėjau žygiuoti į Vokietiją parsinešti įvairių smulkių prekių.

Karo metu Lietuvos-Vokietijos pasienyje esančią plento pervažį saugojo vokiečių karo žandarmerija. Jie tikrino įeinančius vokiečių karių ir pravažiuojančių mašinas. Plentas visuomet buvo uždarytas, ir tik sargyba, patikrinusi dokumentus, atidarydavo vartus ir praleisdavo.

Tuo plentu nužygiavau ir aš.

Priėjus prie vartų sargybinis paliepė eiti į muitinės namus. Įėjau ir prisistačiau perėjimą tvarkančiam muitinės tarnautojui. Tai buvo uniformotas, stambiais užrietais ūsais pareigūnas, pakenciamai kalbąs lietuviškai. Paprašiau, kad leistų į Vokietiją.

— O ką ten veiksi, — užklausė tarnautojas.

Atsaciau, kad noriu alaus pagirkšnoti.

— O pinigų ar turi?

— Turiu.

— Kiek?

— Parodyk!

Parodžiau ir viskas buvo tvarkoj. Tuomet oficialiai buvo galima įsinešti tik 10 markių. Bet Vokietijoje buvo viskas pigu ir už 10 markių tai diena galėdavai pakankamai apsipirkti. Ir taip pro vienas duris lėjęs Lietuvoje, o išėjęs pro kitas jau atsiradau Vokietijoje.

Tas markes, kurios kursavo Lietuvoje, tai Vokietijoje nelabai norėdavo imti, nes krautuvininkai turėdavo jas nešti į banką ir iškeisti į tas markes, kurios kursavo Vokietijoje. Tai būdavo pats užėini į banką, iškeiti ir rami galva.

Eitkūnuose buvo galima susikalbėti lietuviškai beveik kiekvienoje krautuvelyje. Nors buvo žiaurus Hitlerio režimas, bet lietuvių kalbos nepajėgė užslopiinti. Lietuviškai kalbėti mokėjo seniai ir jaunimas. Bet lietuviškai kalbėdavo, taip sakant, be liudininkų, tik kai būni dviese. Jeigu atsirado trečias asmuo, tai neišgirsi lietuviškai nė žodžio. Alaus restorantuose galėdavai gauti užtektinai. Kitų ne-normuotų prekių, pvz. mielių, degtukų, rūkomojo popieriaus, įvairių prieskonių, dažų galėdavai pirkti laisvai ir valdine kaina. Taip sakant, už kelis fenigius. Bet buvo ir tokių krautuvių, kurias turėjo žandarai ar jų šeimos. Tai įėjus į tokią krautuvelyje, jeigu radai žandarą, tai žinok, kad jis mažai ką parduos. Nors ir perki kokį mažą dalykėlį, bet vis vien niurna, kad jūs norit iš mūsų krautuvių viską išpirkti.

Grįžtant atgal viešai galėjai parsinešti svarą mielių, paką degtukų, smulkmenų prisimesti į kišenius, o kai ką dar užsikisti ir už batų aulų. Muitinėje kišenių beveik netikrindavo, o jeigu ir tikrindavo, tai tik tą, ką pats parodydavai. Aš Kybartuose išgyvenau apie 3 mėnesius ir dažnai nueidavau į Vokietiją. Per tą laikotarpį tik vieną kartą muitinės tarnautojas paprašė parodyti, ką turiu kišeniuose. Paprastai tik paklausdavo ar buvo skanus alus ir tuo baigdavosi visas patikrinimas.

Eitkūnuose gyveno senas prekybininkas - kontrobandininkas Kilikis, vadinamas kontrabandininkų tėvu. Jis dar rusų caro laikais versdavosi kontrabanda ir slapta vesdavo žmones į Vokietiją. Jis turėjo prekybinių gabumų, mokėjo daug kalbų, tai ir sugebėdavo gerai verstis. Karo metu teko ir man su juo susipažinti.

Nueinu nurodyta gatve ir, ra-

deš namus su iškaba "Kuhlich Ernst", drąsiai įžygiuoju į krautuvelyje. Lietuviškai pasveikinau ir paprašiau, kad man duotų tokių ir tokių prekių.

— O pinigų ar turi?

Atsaciau, kad turiu.

— Jei turi, tai padėk ant stalo, o paskiau kalbėsime apie prekes.

Padėjau pinigus. Jis man padavė prekes, atsiskaitėm ir viskas tvarkoj. O paskiau, kai susipažinom, tai nereikėdavo nė pinigų padėti ant stalo.

Pas jį galėdavau gauti visokių prekių, kartais ir labai draudžiamų. Ko neturėdavo, tai parūpindavo vėliau ir pasakydavo laiką kada ateiti. Pas jį gaudavau išgerti vyno, degtinės. Pirkdavau didesniais kiekiais (svaisais) žiebtuvėliams akmenukų, įvairių peilių, skustuvų ir k. Kartą net revolveriui sovinių parūpino. Tai tikrai buvo drąsus senis.

Tuo laiku Kilikis jau buvo gerokai nusėngs, kurčias ir silpno regėjimo. Tuo pasinaudodami, vaikai, ką nors pirkdami, dažnai jį apstalydavo. Bet ir čia jis surado išeitį kaip nuo jų apsisaugoti. Jeigu tik susirenka daugiau vaikų (o jų pas jį niekad netrūkdavo), tai Kilikis paduoda griežtą komandą — vaikų į kampa.

Jis juos sustato į tolimiausią kampa ir paskiau po vieną pasiūkia ir klausia ko nori pirkti. Sužinojęs, tuoj reikalauja.

— Pinigai, pinigai.

Pirmiausia paima pinigus, o paskiau tik duoda prekes ir, jei-

gu reikalinga — gražą. Apsipirkusį greitai išvaro pro duris ir iš eilės šaukia kitą. Ir taip tęsiasi iki visus aptarnauja. Tokiais momentais, kai vaikai būna sugrūsti į kampa, suaugusius aptarnauja be eilės.

Viename 1944 m. pabaigoje išleistame anglų kariuomenės žurnale teko surasti Eitkūnų nuotrauką. Tai toje miesto dalyje, kuri jungėsi su Kybartais, matosi vien tik gruvėvių krūvos. Muitinės namas sugriautas ir tik gretimai guli išverstas stulpas su įrašu — Muitinė-Zollamt.

Dabar Eitkūnų apylinkės pievas šienauja Kybartų miesto gyventojai. Tai ir kyla klausimas, kur dingo vietos ūkininkai, kurie ten taip pavyzdinčiai šeiminkavo? V. V.

CHICAGOS SVARIAUSIAS IR
MODERNISKAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

SACRED HEART SCHOOL
RESIDENT SCHOOL FOR BOYS — GRADES 4 THRU 8
"WHERE YOUR SON ENJOYS ATTENDING SCHOOL"
Kindly Write For Brochure and Details
Registrar Office
Conducted by — BROTHERS OF THE SACRED HEART
ANDOVER, MASSACHUSETTS

COSMOS PARCELS EXPRESS

C O R P.

(LICENSED BY VNESPOSYLTORG USSR)

Labai patikima ir vadovaujanti firma Jungtinėse Valstybėse, turinti daug patyrimo siunčiant dovanų siuntinius į visas USSR dalis. Tūkstančiai klientų patenkinti. Visi siuntiniai apdrausti. Gavėjas nieko nemoka. Skyriai svarbesniuose miestuose. Visi mūsų skyriai turi sandėliuose pasirinktinai aukštos kokybės prekių dovanoms žemomis kainomis.

Dėl nemokamų informacijų ir kainoraščių susižinokite su bet kuriuo mūsų skyriumi.

• NEW YORK 3, N. Y. — 39 - 2nd Avenue	AL 4-5456
• NEW YORK 11, N. Y. — 135 W. 14th Street	CH 3-2583
• BROOKLYN 11, N. Y. — 370 Union Avenue	EV 4-4952
• BROOKLYN 7, N. Y. — 600 Sutter Avenue	DI 5-6808
• ATHOL, Mass. — 61 Mt. Pleasant Street	CH 9-6245
• BOSTON 18, Mass. — 271 Shawmut Avenue	LI 2-1767
• SOUTH BOSTON 27, Mass. — 327 West Broadway	Tel. 268-0068
• BUFALLO 6, N. Y. — 332 Fillmore Avenue	TL 6-2674
• CHICAGO 22, Ill. — 2222 W. Chicago Avenue	BR 8-6966
• CHICAGO 8, Ill. — 3212 So. Halsted Street	WA 5-2737
• CLEVELAND 13, Ohio — 904 Literary Road	TO 1-1068
• Detroit, Mich. — 7300 Michigan Avenue	VI 1-5355
• GRAND RAPIDS, Mich. — 636-38 Bridge St., N. W.	GL 8-2256
• HAMTRAMCK, Mich. — 11333 Jos. Campau	GL 7-1575
• HARTFORD 14, Conn. — 200 Franklin Ave. Tel. 233-8030, 246-0215	
• IRVINGTON 11, N. J. — 762 Springfield Ave.	ES 2-4685
• YOUNGSTOWN 3, Ohio — 21 Fifth Avenue	RI 3-0440
• LOS ANGELES 22, Calif. — 960 So. Atlantic Blvd.	AN 1-2994
• LAKEWOOD, N. J. — 126 - 4th Street	FO 3-8569
• NEWARK 3, N. J. 428 Springfield Avenue	BT 3-1797
• NEW HAVEN, Conn. — 509 Congress Avenue	LO 2-1446
• PATERSON 1, N. J. — 99 Main Street	MU 4-4619
• PASSAIC, N. J. — 176 Market Street	GR 2-6387
• PHILADELPHIA 23, Pa. — 525 W. Girard Ave.	PO 5-5892
• PITTSBURGH 3, Pa. — 1307 E. Carson Street	HU 1-2750
• SAN FRANCISCO, Calif. — 2076 Sutter Street	FI 6-1571
• WATERBURY, Conn. — 6 John Street	PL 6-6766
• WORCESTER, Mass. — 174 Millbury Street	SW 8-2868
• YONKERS, N. Y. — 555 Nepperhan Ave.	GR 6-2781

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

TRUMPAI IŠ MENO ISTORIJS

Renesansas Venecijoje

(Tęsinys)

Titianus Vicelli

Skaitančiai visuomenei geriau žinomi didieji Renesanso dailininkai Michelangelo, Leonardo da Vinci, Rafaelis ir Venecijos Titianus Vicelli, kuris gimė 1477 m. Pieve di Cadore Dolomitų kalnuose, į šiaurę nuo Venecijos. Jo gimimo metai istorikų nevienodai paduodami. Reinach sako, kad jis gimė 1490 m., Cook — 1489 m. Vieni sako, kad Titianus mirė sulaukęs 99 metų, kiti, — kad 85 metų amžiaus.

Titianus jaunas jau išvystė savo individualų stilių, bet ne 40 metų būdamas, kaip spėjama. Jo pirmas kūrinys 1502 m. pasirodė kai jis buvo 13 metų. Jo tėvas išsiuntė 9 metų berniuką pas dėdę į Veneciją mokytis tapybos. Pradžioje mokėsi pas Sebastiano Zuccato, vėliau Gentile ir Giovanni Bellini studijose, kurie buvo oficialūs respublikos tapytojai. Vėliau Titiano mokytojas buvo Giorgione, taip pat tuo metu didelio vardo tapytojas. Jaunasis Titianus pateko Giorgione įtakon, bet jo spalvingumas prašoko patį mokytoją. Titianus susidomėjo visi Venecijos meisteriai ir net keletas iš jų pasekė jauną tapytoją. Titianus darė įtakos net modernių laikų dailininkams, kaip grynios tapybos pavyzdys. Bendrai imant, net ir ankstyvesnėji Titiano kūriniai šviti nauja pajėga, gyvenimo "liepsnele", skatinančia veržtis iki neaprepiamų galimybių. Jis atgaivino apleistą ir nepilnai išvystytą spalvinę meno sistemą, pravedė naujas, paprastesnes kompozicijas formas. Be to, davė didesnę šviesos kontrastą, šiltesnes spalvas. Tarp Titiano ir Rubenso yra artumas spalviniu požiūriu.

1508 m., kai abudu meisteriai ir studentas dirbo freskas lauko pusėje Fondaco dei Tedechi maldykla, Titianą publika geriau pamėgo. (Tasias freskas sunaikino sūrus ir drėgnas jūros oras).

Geriausios Titiano freskos yra Paduvoje: "Vizitacija" ir "Trys šv. Antano istorijos". Šie religiniai kūriniai ne tik turiniu, bet ir spalvingumu labai puikūs.

Maro metais Titianus išvyko į Paduvą. Buvęs jo mokytojas Giorgione mirė Venecijoje 1510 metais. Kai Titianus grįžo į Veneciją, dogo Navagero dvare liko vyriausiu tapytoju. Tada popiežiaus pasiuntinys kard. Bembo kvietė dailininką vykti į Romą ir dirbti Vatikanui. Tačiau Navagero patariamasis atsakė

nuo popiežiaus pasiūlymo ir geras sąlygas atmetė. Turėdamas Venecijos respublikos maestro vardą, gavo ir kitų kvietimų, bet atsiskakė. Netrukus susipažino su Feraros kunigaikščio dvaro didikais. 1523 m. susipažino su doge Andrea Gritti, pas kurį iš Romos nuo savo priešų atbėgo tūlas Pietro Aretino. Venecijos "Serenissimo" — vyriausybė — suteikė jam laisvę, jis čia pastoviai ir apsigyveno. Aretino kūryba paveikė Titianą ir jis pasuko arčiau pasaulietiškos kūrybos, susidomėjo klasikiniu legendariniu pasauliu bei pagoniškomis misterijomis — legendarine klasika.

Tuo laiku Titiano kūryba spindėjo dėkingo gyvenimo šviesa. Jis tapė daug portretų: popiežiaus, monarchų ir kunigaikščių. Jis mėgo laisvę ir ją turėjo, mėgo gamtą — skaisčius spalvas ir saulėleidžius, sidabrinis atspindžius — viską, ką galima apčiuopti gyvoje gamtoje. Titiano tapyba sekularizuojasi. Be to, įgauna naują šviesos egzaltaciją, moteriškų kūnų švelnumą ir fantastišką pagonišką dievų reprezentaciją. Tokiom kokybėm pasižymi jo "šventa ir profaniška meilė", "Kupidono pamoka", "Piemenėliai ir nimfos".

Žmonos mirtis

1530 m., vos po penkių vedbinio gyvenimo metų, mirė Titiano žmona Cicilija, palikdama jam tris vaikus. Po žmonos mirties Titianus išsikėlė iš šv. Samuelio distrikto, kur turėjo savo dirbtuvę (bagatela) į Biri Grande, prie pat jūros. Biri namai buvo populiarūs ir draugiški. Kai Titianus dirbo Mantuos markizui, per jį susipažino su Urbino kunigaikščiu, iš kurio turėjo užsakymų per 40 metų. 1530 m. taip pat turėjo vizitą pas Ispanijos karalių Charles V, kuris atvyko Italijon, kaip Klemento VII nugalėtojas vainikuotis šventosios Romos imperatorium Bolognoje. Titianus nutapė imperatoriaus keletą portretų ir buvo apdovanotas Palatinos kunigaikščio titulu ir visam amžiui pensija.

Florencijos ir Venecijos menai XV šimtm. sekularizuojantis, mitams ir legendoms populiarėjant, menininkų dėmesį atkreipė pagoniškos misterijos bei legendos. Didikai be savo asmens portretų, užsakydavo mitologinių paveikslų. Taip pat ir Titianus kūrė daug mitologinių paveikslų, apie ką plačiau pakalbėsime kita proga. Federigo Gonzaga pas Titianą užsakė nutapyti 12 cezarių portretus savo dvarui Mantuvoj. Tie portretai dabar yra dingę. Bažny-

Šv. Morkaus bažnyčia Venecijoje

čių altorių puošimas pasiliko kaip ir antroji vietoj. Dvasiški ja net protestavo prieš pagoniško meno infiltraciją. Savanorai sakė ugingus pamokslus prieš pagoniškas herezijas ir Romos hierarchiją.

Pagoniška įtaka

1543 m. Titianus nutapė popiežiaus Povilo III portretą. Šis popiežius buvo labai senas, vos pasėdėjo susilenkęs dailininkui pozuojant. Dviem metais vėliau buvo pakviestas į Romą ir triumfališkai sutiktas, ne tik paties kardinolo Bembo, kuris anksčiau Titianą kvietė į Vatikaną dirbti, bet ir paties popiežiaus. 1546 m. Romos miesto valdyba nutarė Titianui suteikti Cívus Romanus piliečio teises. Bėbūnant Romoje, jį visur lydėjo istorikas Vasari. Jam buvo atviros durys ne tik mieste, bet ir Vatikane. Visur jam leido studijuoti senovės literatūrą, meno paminklus ir kitokias liekanas, kurios galėjo bent ką jam pasakyti. Daug laiko praleisdavo knygynuose studijuodamas antikinį pasaulį, kurį jis jau pažino Venecijos Renesanso pradžioje, bet toliau jis vis pilniau pradėjo vertinti klasiką, taip, kaip ir Michelangelo, dėl ko turėjo net nesupratimų. Čia jis susipažino su Michelangelo ir labai pamėgo jo galingą kūrybą ir juo labiau, kad judviejų mintys sutiko pagoniškos teologijos požiūriu.

Geriausios Titiano portretai laikomi: Tomaso Mosti, vyras su pirštine, paskutinis popiežiaus Povilo III ir Alfonso d'Este portretai.

Kai Titianus sugrįžo į Veneciją, ryšius palaikė su Pilypu. Kai karalius Charles V 1558 metais mirė, Pilypas užėmė imperatoriaus sostą. Jis nutapė jam Veneros ir kitų paveikslų. Titianus labai mažai religinių paveikslų tapė. 1567 m. dailininkas eidamas devyniasdešimtuošius metus, vis dirbo, nė kiek

nerodė senatvės ženklų tapyboje. Jo sūnus Orazio ir keli mokiniai padėdavo paruošti kai kurias replikas. Mokyklos jis niekad neturėjo, kaip kiti tų laikų dailininkai. Neturėjo mokyklos nei Michelangelo, nei Rafaelis, nes jie ir taip perdaug darbo turėjo.

Titianus ir jo sūnus Orazio mirė nuo siautėjusio maro, nebaigęs paskutinio kūrinio Pietta, kurį po jų mirties užbaigė Palma. Kairioje apatinėje Pietos paveikslo pusėje pavaizduotas klūpantis Titianus ir jo sūnus.

Titianus įkvėpė kitus savo sekėjus: Tintoretto, Rubensą, Velasquezą, Van Dyck, Watteau ir net prancūzų impresionistus. Visi turėjo įkvėpimo iš Titiano tapybinio spalvų grynumo ir solidumo. Kai kas mūsiškių teigia, kad a. a. dail. Petras Kiaulėnas buvo labai paveiktas Titiano kolorito, kurį Kiaulėnas išvystė ir pritaikė impresionizmo formai.

(Bus daugiau)

VYKSTA PARODOS

— Dail. Jadvygos Paukštienės individuali dailės paroda vyksta Detroite, Lietuvių Namuose.

— Dail. Viktoro Petravičiaus grafikos darbų paroda ilgesnį laiką bus lietuvių finansinėje įstaigoje — Standard Federal Savings and Loan Assn., kampas Archer ir Sacramento. Visi Petravičiaus kūriniai nauji. Parodą lankyti galima banko darbo valandomis (antras aukštas).

Pagonų mitologijoje Veneros tarnaitės simbolizuoja trejybę. Auksiniai obuoliai trijų gražuolių rankose reiškia dorybę. Veneros soduose auga vaisiai vadinami "pomi d'oro". Pati Venera yra dievų kilmės — dievaitė karalienė, meilės ir grožio dievaitė. Marsą ji nuveikė savo grožiu. Amoretai žaidžia jo ginklais.

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materialų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — Tel.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mrg. — LIETUVIAI SALESMONAI